

Malczewski

malarstwo/painting

BOSZ
art





Jacek Malczewski
koniec XIX wieku

Jacek Malczewski
late 19th-century

Malczewski

malarstwo/painting

BOSZ
art

Dorota Suchocka	Wstęp	Introduction
Jakub Kinel, Władysław Pluta	Projekt graficzny	Graphic design
Jakub Kinel	Skład publikacji	DTP
Sabina Florczak	Redakcja	Editing
Beata Kowalczyk	Korekta	Proofreading
Teresa Bałuk-Ulewiczowa	Tłumaczenie	Translation
Studio Kolor, Rudna Mała	Przygotowanie do druku	Prepress
Drukarnia Perfekt, Warszawa	Wydrukowano w Polsce	Printed in Poland
ISBN 978-83-7576-490-1	Wydanie drugie	Second edition
© Copyright by BOSZ, Olszanica 2020		

Wydawnictwo BOSZ Szymanik i wspólnicy sp. jawna 38-722 Olszanica	Wydawca	Published by
ul. Przemysłowa 14 38-600 Lesko tel. +48 13 469 90 00 fax +48 13 469 61 88 e-mail: biuro@bosz.com.pl www.bosz.com.pl	Biuro	Office

Jacek Malczewski to jeden z najwybitniejszych polskich artystów. Jego twórczość stanowi trzon wszystkich prezentacji sztuki polskiej okresu modernizmu, jak i wystaw ukazujących sztukę europejską przełomu XIX i XX wieku, z którą pozostawał w stałym dialogu.

Początkowo uwieczniał wciąż żywą w pamięci popowstaniową rzeczywistość – sybirskie losy powstańców. Tematyka ta inspirowana była literaturą romantyczną, a motywy zaczerpnięte z *Anbellego* Juliusza Słowackiego stały się punktem wyjścia do serii obrazów; powracał do niej także w późniejszej twórczości. Dzieła otwierające ten cykl, zbliżone do malarstwa naturalistycznego, cechuje zgaszony koloryt, anonimowość bohaterów oraz pozbawiony patosu dramatyzm.

Przełomowe dzieło Malczewskiego *Melancholia*, przedstawiające wielopostaciową wizję, wypełniającą pracownię, wydobywaną z malowanego płótna, utwierdza przejście jego sztuki na pozycję symbolizmu. Nawiązuje ono do tradycji wielkich historycznych syntez o charakterze filozoficznym „stanowiących zarazem obraz ludzkości, konkretnego społeczeństwa oraz artysty i samej sztuki” – jest historiozoficzną syntezą ostatniego stulecia w Polsce.

Zarysowują się w nim główne wątki tematyczne twórczości, przewijające się w wielkich cyklach obrazowych: motyw patriotyczny, problem śmierci oraz temat artysty i sztuki – wszystkie splecione powracającym ustawicznie toposem drogi, wędrówki, powrotu do domu (*Krajobraz z Tobiaszem*, cykl *Moje życie*). Układał

Jacek Malczewski is one of the most outstanding Polish painters. His work forms the backbone of all presentations of Polish Modernist art and exhibitions of European art at the turn of the 19th and 20th centuries, with which he kept up a permanent dialogue.

In his first phase Malczewski painted the still painfully vivid reality after the Uprisings: Polish deportees to Siberia. This subject was inspired by Polish Romantic literature, and motifs from Słowacki's poem *Anbelli* were his point of departure for a series of pictures on a subject to which he returned later. The first works in the series are close to Naturalist painting, with subdued colours, anonymous figures, and a dramatic quality free of pathos.

Melancholy, a vision of a crowd of figures coming out of a canvas and filling his studio, marks a turning point in Malczewski's work and confirms his move to Symbolism. This painting alludes to the tradition of the great philosophical Historicist syntheses which are “an image of mankind, a specific society, the artist, and art itself all at the same time,” a historiosophical synthesis of the previous century in Poland.

This picture anticipated the main subjects in Malczewski's cycles of paintings – the patriotic motif, the problem of death, and the issue of art and the artist, all interconnected by the recurrent motif of the road, the journey, the return home (*Landscape with Tobiasz*, and the *My Life* cycle). Together they made up a narrative

się one w swego rodzaju narracyjne ciągi (będąc same często złożonymi narracyjnymi strukturami – tryptykami), w których artysta łączył elementy polskich baśni ludowych, motywy biblijne i mitologiczne, odnajdując w nich nowe, metaforyczne treści.

Do cyklicznie pojawiających się tematów należą również *Zatrute studnie*, których symbolika podejmuje problem poznania, mówi o wartości i duchowym doświadczeniu dążenia do poznania prawdy o sobie i o świecie. Studnia jest „docelowym miejscem egzystencjonalnej pielgrzymki”, „zawiera źródło życia, dar nieśmiertelności, poznanie dobra i zła”.

Inne przedstawienie powracające często w twórczości Malczewskiego to *Tanatos* – anioł śmierci, który przynosi ukojenie – ukazany pod postacią kobiety z kosą, często u boku strudzonego wędrowca w żołnierskim szynelu.

Szczególne miejsce w twórczości Malczewskiego zajmują portrety, a także autoportrety oraz obrazy, w których przedstawianym postaciom nadaje swoje rysy (Chrystus, Święty Franciszek). Ukazuje w nich postaci, których psychologiczny obraz dopełniają tła z rodzimym, syntetycznie ujętym krajobrazem oraz z postaciami zaczerpniętymi z literatury i sztuki antycznej lub ikonografii chrześcijańskiej.

Bogatej, wielowątkowej tematyce twórczości Malczewskiego odpowiada malarzka różnorodność. Wraz ze zwrotem artysty ku symbolizmowi zaznacza się w jego twórczości rezygnacja z wielofigurowych kompozycji, eksperymenty z perspektywą i kadrowaniem, a także rozjaśnienie palety,

sequence, while many were in themselves composed of narrative, triptych structures, in which Malczewski combined Polish folk tales with Biblical and mythological motifs, deriving a new, metaphorical sense.

One of the subjects in his cycles is the Poisoned Well, the symbolism of which revolves around the problem of perception and the question of values and the spiritual experience of trying to reach the truth about oneself and the world. The Well is the “destination on the existential pilgrimage,” “holding the source of life, the gift of immortality, knowledge of good and evil.”

Another frequent subject in Malczewski's work is Thanatos, the Angel of Death bringing respite, depicted as of a woman with a scythe, often next to a wearied wanderer in a soldier's uniform.

Portraits, self-portraits and paintings in which he endowed figures like Christ or Saint Francis with his own face hold a special place in Malczewski's art. The psychological image of these figures is shown on a synthetically presented background of the Polish rural landscape and characters from classical art and literature or Christian iconography.

Malczewski's rich, multi-thematic work is matched by a corresponding artistic diversity. His move to Symbolism is marked by a withdrawal from the pursuit of multi-figural compositions, experimentation with image-cropping and perspective, along with brighter colour schemes, all of which widened

co spowodowało poszerzenie rozpiętości nastroju jego dzieł od gwałtownej ekspresji do poetyckiego liryzmu. Napięcie między realistyczną formą jego obrazów a symboliczną treścią inicjuje grę z widzem, angażując go w próbę pochwycenia umykającego znaczenia.

Dorota Suchocka

the range of mood in his pictures, from tempestuous expressiveness to the lyrical quality of poetry. The tension between the realistic form of his pictures and their symbolic content invites Malczewski's observer to participate in a game and try to catch his elusive meanings.

Dorota Suchocka

Dorota Suchocka – historyk sztuki. Jej zainteresowania skupiają się wokół sztuki polskiej okresu modernizmu i dwudziestolecia międzywojennego. Jest autorką m.in. monografii Witolda Pruszkowskiego.

Dorota Suchocka is an art historian. Her interests focus on Polish Modernism and Polish art in the two decades between the World Wars. She has published a monograph on Witold Pruszkowski.



Studium do portretu
Matka Boska
około 1874
olej na płótnie
52 × 41,8 cm

Study for the portrait
Our Lady
circa 1874
oils on canvas
52 × 41.8 cm



Bratankowie
około 1878
olej na płótnie
109,8 × 140 cm

Nephews
około 1878
oils on canvas
109,8 × 140 cm



*Na etapie
(Aresztanci)*
1883
olej na desce
30,5 × 38,5 cm

*Arrestees in an Overnight Prison
En Route for Exile in Siberia*
1883
oils on board
30.5 × 38.5 cm



Autoportret z paletą

1892

olej na płótnie

160,5 × 110 cm

Self-Portrait with a Palette

1892

oils on canvas

160,5 × 110 cm



Śmierć
1902
olej na płótnie
98 × 75 cm

Death
1902
oils on canvas
98 × 75 cm



*Ojczyzna (Prawo, Ojczyzna,
Sztuka. Tryptyk)*

1903
olej na desce
69,5 × 98 cm

*Homeland (The Law, Homeland,
and Art. Triptych)*

1903
oils on board
69,5 × 98 cm



*Hamlet Polski – Portret Aleksandra
Wielopolskiego*

1903
olej na płótnie
100 × 148 cm

*Portrait of Aleksander Wielopolski,
the Polish Hamlet*

1903
oils on canvas
100 × 148 cm



Portret Władysława Reymonta

1905
olej na płótnie
84,5 × 101 cm

Portrait of Władysław Reymont

1905
oils on canvas
84.5 × 101 cm

Jacek Malczewski (1854–1929) był jednym z najwybitniejszych przedstawicieli polskiego malarstwa przełomu XIX i XX wieku. Wczesna twórczość artysty nawiązuje do martyrologii i literatury romantycznej, późniejsza skłania się ku symbolizmowi. Najczęściej wykorzystywane przez niego motywy to cierpienie, destrukcyjna rola kobiety, a także nieprzemijalna wartość sztuki. Malarstwo Malczewskiego, odznaczające się enigmatycznością i kontrastowością, stanowi odbicie nastrojów społecznych, przeżyć samego twórcy oraz przemian artystycznych przełomu wieków.

Jacek Malczewski (1854–1929) was one of the principal Polish painters of the turn of the 19th and 20th century. His early work addressed Poland's suffering under the Partitions and Polish Romantic literature; in his later work he turned to Symbolism. His most frequent motifs are suffering, the destructive role of women, and the permanent value of art. Malczewski's art, full of enigmas and contrasts, reflects the social mood of his times, his own experience, and the developments in art at the turn of the century.